

19. Ilustrācijas komentārs: iecietības iedomīgā iebrauktuve

Bez dotās ilustrācijas rakstam nav nekāda vērtība. Bez dotās ilustrācijas raksts nav saprotams. Raksts ir ilustrācijas komentārs.

Raksta ilustrācija ir polisemantiska – daudznozīmīga. Redzams ir sarkasms – ļoti dzēlīgs izsmieklis. Turklāt ļoti dzēlīgā izsmieklā avots ir sašutums, naidis un nicinājums. Ilustrācija liecina, ka sašutums, naidis un nicinājums ir vērsti pret toleranci. Tātad vērsti pret iecietību, ko apzīmē ar svešvārdu „tolerance” (no lat. *Tolerantia*).

Bet tagad nopietni padomāsim, lūk, par ko.

Redzam, ka dzēlīgais izsmieklis ir vērsti pret iecietību. Tātad ir vērsti pret garīgo formātu (iecietību), ar kuru apliecinām savu attieksmi pret cita cilvēka pārdomām, uzskatiem, reliģisko ticību, kultūras tradīcijām, sadzīves paražām. Iecietība ir katra cilvēka garīgā sastāvdaļa. Ar iecietību sastopamies burtiski ikvienā dzīves solī, - mēs paši esam iecietīgi pret citiem, citi ir iecietīgi pret mums.

Protams, lieliski zinām, ka iecietība ir morālā īpašība, bez kuras nav iespējama cilvēku dzīve – cilvēku savstarpējās attiecības un sabiedriskie procesi. Iecietības pakāpe raksturo cilvēka morālo līmeni un audzināšanas sasniegumus. Sabiedrībā nemīl indivīdus, kuri ir neiecietīgi pret citu cilvēku viedokli, darbību, uzvedību. Iecietības pakāpe liecina par personības inteligenci, garīgo atvērtību un cēlumu. Iecietība ir cilvēka pašcieņas mērs. Tas, kurš ciena sevi, cienīs arī pārējo cilvēku individuālo savdabību.

Iecietība kā morāles norma un sociālā nepieciešamība ir vienmēr eksistējusi cilvēces vēsturē. Iecietība ir novērsusi daudzus konfliktus un nogludinājusi konfrontāciju starp atsevišķām personām un sociālajiem spēkiem. Bez iecietības nav iedomājama cilvēces pagātne, tagadne un nākotne.

Bet ko mēs redzam ilustrācijā? Ilustrācijā mēs redzam sašutumu, naidu un nicinājumu pret iecietību jeb svešvārdā – toleranci. Tātad ar iecietību ir noticis kaut kas tāds, kas ir pelnījis sašutumu, naidu un nicinājumu.

Aplūkojot ilustrāciju, nākas secināt, ka cilvēces mūžsenais un morāli vitālais garīgais formāts „iecietība” ir novests līdz galēji negatīvai robežai. Līdz tādai robežai, kas ir pelnījusi sašutumu, naidu un nicinājumu. Turklāt sašutums, naidis un nicinājums ir tik liels, ka zināmā mērā aptumšojis ilustrācijas autora prātu, abos zīmējumos pieļaujot vēsturiski neprecīzu informāciju.

Zīmējumu ideja ir akcentēt cilvēka, *Homo sapiens*, nepieciešamību paciest neadekvātas izpausmes. Konkrēti: antropoģenēzes (cilvēka evolūcijas) dažādas pakāpes. Cilvēkam tas jādara tolerances vārdā.

Zīmējumi simboliski norāda, ka tolerance ir nepieciešamība iecietīgi izturēties pret parādībām, kuras nekādi nav pelnījušas iecietīgu attieksmi. Apakšējā zīmējumā cilvēks soļo kopā ar savas attīstības primātiem – puspērtiķiem, pērtiķiem, sinantropiem, pitekanthropiem, australopitekiem, neandertāliešiem, kromanjoliešiem. Soļojot kopā ar savas evolūcijas primātiem, cilvēks ir spiests nolaisties līdz viņu attīstības zemajam līmenim. Zīmējums mums liek atzīt, ka tāda nolaišanās degradē cilvēku, un tolerance ir pārvērsta par degradācijas instrumentu.

Zīmējumos ir izmantota neprecīza informācija. Tā, piemēram, mūsdienu zinātne ir noskaidrojusi, ka cilvēks (*Homo sapiens*) nekad nav dzīvojis paralēli ar savas attīstības primātiem. Ģenētika ir izpētījusi, ka neandertālieši nav cilvēku senči. Zinātnes jaunākie atklājumi liecina vēl par vairākiem momentiem, kuri izslēdz minēto zīmējumu objektīvo pamatotību.

Bet tas, saprotams, šajā gadījumā nav galvenais. Galvenais ir mākslas valodā pievērst uzmanību tolerances kroplībām. Visticamākais, kroplības ir tik satraucošas, ka pilnā mērā attaisno vēsturiskās objektivitātes un māksliniecisko tēlu kolīzijas. Ilustrācija ļoti iedarbīgi aicina pievērst uzmanību tolerances problemātikai. Un tas ir galvenais.

Vecākā un vidējā paaudze atceras, ka jēdziens „tolerance” kļuva ļoti populārs pavisam nesen – aizvadītā gadsimta 90. gadu otrajā pusē. Pirms tam ļoti reti šo svešvārdu varēja izlasīt literatūrā un dzirdēt no tribīnes.

No 90.gadu otrās puses pārmaiņa bija uzkrītoša. It kā iepriekš sarunājuši, visi kā viens vārda „ieciētība” vietā sāka lietot vārdu „tolerance”. Tā vien šķita, ka tolerance ir pats dievīgākais cilvēku dzīvē. Visos procesos centās saskatīt un akcentēt toleranci. Tā tas bija mediju materiālos, ierēdņu runās. Pat tramvajā nācās dzirdēt vaidēšanu par tolerances trūkumu, jo kāds bija uzkāpis uz otra pasažiera kājas.

Faktiski tolerances buma sākumu un galvenos notikumus var hronoloģiski precīzi fiksēt. Tolerances bums sākās 1995.gadā. Mērķis bija veicināt starpkulturālo ieciētību. ANO 1995.gadu pasludināja par Tolerances gadu, bet 16.novembri par Starptautisko tolerances dienu.

Tā rezultātā XX gs. beigās planetāru vērienu ieguva tolerances problemātika. Tika izstrādāta globāla programma starpkulturālajā komunikācijā. Arī pašlaik dažas dienas pirms 18.novembra visi esam aicināti svinēt Starptautisko tolerances dienu, kas polietniskajā un multikulturālajā Latvijā varētu būt ļoti svarīgs ikgadējs notikums. Latvijā nebūtu liels grēks apvienot abas svētku dienas un svētku kopprogrammā organizēt kaut ko starpkulturāli gaišu arī 17.novembrī.

ANO iniciatīva bija sava veida atbildes reakcija, ņemot vērā neieciētības pieaugumu pret migrāciju un migrantiem. Rietumu civilizācija sāka apzināties islama civilizācijas draudus. Virmoja kaislības sakarā ar S.Hantingtona slaveno rakstu „*The Clash of Civilizations?*” (1993) un grāmatu (1996) par civilizāciju sadursmi.

S.Hantingtona darba zemtekstā lasītāji saskatīja islama un kristiānisma civilizācijas sadursmi. Tas nepatika islama valstīm. Tāpēc Irānas prezidents Hatami 1998.gadā ANO ģenerālsesijā aicināja organizēt jaunu kustību – dialogu starp civilizācijām. ANO 2001.gadu pasludināja par Civilizāciju dialoga gadu. Tika izstrādāta civilizāciju dialoga veicināšanas programma, kas kļuva savdabīgs satelīts tolerances programmai.

Tā, piemēram, dialoga programmā ietilpa grāmatas sarakstīšana par civilizāciju kopdzīvi. Grāmatu sagatavoja 18 dažādu tautu un civilizāciju pārstāvji. Tajā apkopoti interesanti viedokļi un rekomendācijas. Tiek uzsvērts, ka civilizāciju un kultūru daudzveidība ir laba parādība. Savukārt dialogu var nodrošināt universiālas vērtības un universiāli ētiskie standarti: ticība cilvēku saprātam, brīvības alkas, tolerance, taisnības alkas, cilvēka cieņa. Grāmatā pamatots it kā jauns bībeliskais kredo: izturies pret citiem tā, kā tu gribi, lai citi izturās pret tevi; nedari otram to, ko tu negribi izjust pats.

Kā zināms, Civilizāciju dialoga gadā bija 11.septembra traģēdija. Starpkulturālās tolerances un civilizāciju dialoga problemātiku burtiski momentā nomainīja starptautiskā terorisma problemātika, kurai bija pievērsta visas planētas iedzīvotāju uzmanība.

Pēc 11.septembra civilizāciju dialoga programma strauji zaudēja sākotnējā lidojuma augstumu. Pašlaik ir sastopami civilizāciju dialogam veltīti pasākumi. Taču tiem ir margināls raksturs, un starptautiskajā sabiedriskajā domā tie neizpelnās lielu vērību.

Pilnīgi savādāk ir ar tolerances programmu, jo tā tika veiksmīgi pagriezta jaunā virzienā. Starpkulturālās ieciētības aspekts saglabājās, taču jau labu laiku galvenā uzmanība tiek veltīta ieciētības citiem aspektiem.

Vispirms un galvenokārt sabiedrībā tiek veicināta toleranta attieksme pret plurālismu, homoseksuālismu, viendzimuma laulībām, dzimtes izvēli, viena dzimuma „ģimeņu” kārošanu adoptēt bērnus un citām perversām tendencēm Rietumu civilizācijā. Un, lūk, tolerances programmas tik tikko minētais jaunais virziens ir faktors, kas normālos cilvēkos izraisa sašutumu, naidu un nicinājumu. Turklāt sašutumu, naidu un nicinājumu pastiprina tas, ka ap jēdzienu „tolerance” tagad koncentrējās Rietumu ideoloģijas visrieibīgākās manipulācijas, drausmīgi zombējot masu cilvēku apziņu.

Liberāli demokrātiskā iekārta nevar lepoties ar morāli tikumiskās audzināšanas programmu skaitu. Liberāli demokrātiskajā iekārtā eksistē tikai viena programma – tolerances programma. Šīs programmas propaganda ietilpst liberālās demokrātijas ideoloģiskajā nomenklatūrā, tāpēc to nepārtraukti „piarē” medijos. Taču vislielākā slodze ir uzvelta sabiedriskajām organizācijām un mācību iestādēm.

Tā tas ir arī Latvijā. Pie mums interese par toleranci tiksmīgi uzplūda pēc iestāšanās ES, kad tolerances faniem kļuva pieejama konfederācijas budžeta nauda. Internetā ir materiāli gan par sabiedrisko organizāciju, gan izglītības iestāžu praktiski ļoti vērtīgajiem projektiem.

Tā, piemēram, sabiedriskās politikas centrs „Providus” var lepoties ar projektu „Skolotāju tolerances barometrs”. Centra speciālisti mēģināja noskaidrot skolotāju tolerances līmeni, jo no tā būs atkarīgs skolēnu tolerances līmenis. Projekta rezultāti liecināja, ka skolotājiem nav augsts tolerances līmenis pret cilvēku dažādību.

Internetā kādā pedagoģijas doktora disertācijā var lasīt šādu miglainu prātulu: „Postmodernā pasaule veidota pēc plurālisma, demokrātijas, reliģiskās brīvības, patērnieciskuma, paaugstinātas informācijas un izklaides pieejamības, kā arī mobilitātes principa. Sabiedrība postmodernās paradigmas ietvaros tiek dēvēta par attīstītu, jo to raksturo augsts industrializācijas, urbanizācijas, izglītības, pārticības un labklājības līmenis, kā arī demokrātijas iniciētas līdztiesības un tolerances tendences sociālajā sfērā”.

Internetā ir informācija par jāšanas klubu „Tolerance”. Uz jautājumu „Kāpēc „Tolerance”?” saita veidotāji atbild šādi: „Plašākā nozīmē tolerance jeb iecietība ir īpašība, kura pieļauj, ka citiem ir savs, no jūsējā atšķirīgs viedoklis, kuru tie apliecina. Tas prasa zināmu prāta atbrīvotību un spēju izprast citus. Tāpat nepieciešams noslāpēt augstprātību un būt spējīgam saprast, ka neuzskati sevi par vienīgo, kam taisnība. Tātad – jāšanas klubā „Tolerance” saprot, ka ne tikai mums pašiem un mūsu līdzcilvēkiem, bet arī zirgiem ir tiesības uz savu viedokli. Un tiesības to apliecināt. Jā, lai sportotu tolerantā tandēmā ar zirgu, jātniekam nemitīgi jātrenē savs ķermenis un gars spējā izprast zirgus (un cilvēkus). Mēs nemitīgi slāpējam savu augstprātību, neuzskatot sevi par vienīgajiem patiesības paudējiem ne zirgu, ne cilvēku priekšā. Mēs esam ceļā uz izpratni, kurā mūs vada cilvēces uzkrātā pieredze un Lielais Skolotājs – zirgs”.

Pirms neilga laika nevalstiskā organizācija „Izglītības attīstības centrs” īstenoja galdi gudru projektu, kura mērķis bija „izveidot programmu un novadīt to 50 Rīgas pilsētas izglītotājiem, iekļaujot supervīziju metodiku par saskarsmes un tolerances jautājumiem mūsdienu sabiedrības daudzveidības aspektā”. Projektā paredzēts sagatavot „atbalsta materiālu skolotājiem „Saskarsme, daudzveidība un tolerance”. Tajā iekļauti trīs tēmu bloki: 1. Skolās aktuālais jautājums par agresiju un tās izcelsmi. Šajā sadaļā apkopoti ieteikumi saskarsmē ar agresīviem bērniem un pusaudžiem un aprakstītas aktivitātes saskarsmes prasmju attīstīšanai. 2. Stereotipi un dzimumu līdztiesības veicināšana. Šajā tēmā piedāvājam praktisko nodarbību plānus, kuri izmantojami darbam 7.-12.klasēs, par dzimumstereotipiem un to mazināšanu. 3. Starpkultūru izglītības jēdzieni un metodes šo jēdzienu apguvei. Šajā daļā piedāvājam paņēmieni un aktivitāšu apkopojumu tam, kā darboties skolā ar neviennozīmīgajiem starpkultūru jautājumiem, piemēram, izmantojot metaforas, attēlus, shēmas, T-kartes u.c. Kopumā vairāk kā 50 lappušu materiālā atradīsiet aktivitātes un spēles, metodikas un nodarbību plānus”.

Domājams, nevienu nevar pārsteigt tolerances tematiskā daudzveidība. Cilvēku dzīvē iecietība vienmēr ir funkcionējusi ļoti daudzveidīgi. Izglītoti cilvēki to zina no vēstures, daiļliteratūras, filosofijas grāmatām. Jaunajos laikos arī no kinofilmām.

Tolerance visos laikmetos ir bijusi sanitārais kordons starp normālu sabiedrību un citām parādībām. Tolerance palīdz šķirot parādības. Tolerance ir iecietības zona starp haosa pasauli un morālo pasauli. Cilvēce savā morālajā evolūcijā vienmēr ir tiekusies paplašināt šo iecietības zonu. Taču iecietības zonā vienmēr rušinas arī morāli tumši elementi.

Pašlaik rušinas šāda tumša dīvainība. Mūsdienās daudzi jēstri vērsās pret kultūru daudzveidību (multikulturālismu), kaut gan par to patiesībā vajadzētu gaviļējoši priecāties. Tajā pašā laikā sabiedrībā (arī Latvijā) ir čaugana neiecietība pret negodīgi sashēmotu privātīpašumu un alkātīgu biznesu. Tā vien liekas, ka cilvēku vairākumam patīk krāpnieki un ekspluatētāji. No cienīto krāpnieku un cienīto ekspluatētāju treknā bara pilsoņi regulāri jaudīgi deleģē sociāli patriotiskus deputātus parlamentam un pašvaldībām.

Tam ir noteikts izskaidrojums. Apstiprinās zinātnes hipotēze, ka iecietības enerģiju un iecietības zonu nosaka attiecīgās kultūras tradīcijas un sabiedrības morālais līmenis. Iecietības un neiecietības dialektika ir cilvēcisko kolektīvu brieduma un pilnvērtības rādītājs.

Domājams, daudzus var pārsteigt noslieksme pret toleranci izturēties kā pret pilnīgi jaunu parādību. Internetā lasāmie projekti liecina, ka cilvēki pirmo reizi sastopās ar toleranci un agrākajos laikmetos ļaudis nepazina toleranci. Projektus tā prezentē, it kā agrāk vecāki un skolotāji nemācīja bērniem būt iecietīgiem, it kā agrāk cilvēki iecietīgi neizturējās pret svešo, citādo, atšķirīgo. Projekti vedina domāt, ka agrāk cilvēki necienīja radu, draugu, kolēģu, paziņu profesionālo viedokli, politiskos uzskatus, estētisko gaumi, uzvedības manieres. Iepazīstoties ar projektiem, tā vien šķiet, ka agrāk cilvēki bija neinteliģenti, netaktiski, nesmalkjūtīgi, nekorekti. Cilvēkiem nepiemīta tas, ko saucam par dabisko inteliģenci, bez kā nav iespējama iecietība.

Diemžēl tā ir taisnība, – patiešām agrāk cilvēkus neaicināja būt iecietīgiem pret to, pret ko cilvēkus pašlaik aicina būt iecietīgiem. Atšķirība ir acīmredzama. Agrāk patiešām bija savādāki aicinājumi.

Agrāk cilvēkus neaicināja būt iecietīgiem pret nekompetentu viedokli. Tātad pret viedokli, kas nebalstās uz attiecīgā materiāla lietprātīgu izpratni. Agrāk neeksistēja tas, ko pašlaik Rietumu sabiedrībā apkaunojoši pazīstam ar vārdu „plurālisms”, kas reāli ir izvērties idiotijas plurālismā – nezināšanas un neizglītības publiskajā legalizācijā. Agrāk cilvēkus neaicināja iecietīgi izturēties pret seksuālajām un dzimtes perversijām, par kurām vēl nesen pie mums bija paredzēts bargs cietumsods, bet citās civilizācijās joprojām ir paredzēts nāves sods. Pašlaik tolerances programmā faktiski galvenā ievirze ir dažādu morālo un intelektuālo kropļību attaisnošana. Bet tas (attaisnošana) patiešām cilvēces vēsturē notiek pirmo reizi.

Un vēl kas. Nākas ievērot projektu autoru nevēlēšanos pievērsties būtiskākajiem jautājumiem tolerances analītikā.

Tolerances analītikā ir tādi momenti, kuri izslēdz jebkādu sarunu par tolerantu attieksmi. Tā, piemēram, nevar būt toleranta attieksme pret karu, holokaustu, genocīdu, verdzību, diktatūru, terorismu, slepkavību, zādzību, korupciju, homoseksuālismu, pedofīliju, ksenofobiju, meliem, nekaunību, alkātību, krāpšanos, idiotismu, tumsonību, tautas nodevību, valsts izpārdošanu, šovinismu, nacismu, pseidonacionālismu, agresiju, invāziju, manipulāciju, deportāciju, pseidozinātņi, pseidomākslu, pseidointelektuālismu. Tāpēc svarīgs ir jautājums par robežu, kad sākas tolerantas attieksmes nepieciešamība no vienas puses, un tolerantas attieksmes neiespējamība no otras puses.

Kritēriji var būt visdažādākie. Piemēram, toleranta attieksme ir neiespējama, ja tiek apdraudēta sabiedrības drošība un indivīdu labklājība. Taču arī šajā ziņā var būt svārstības. Teiksim, homoseksuālisms principā apdraud sabiedrību, taču atsevišķas sabiedrības spēj paciest homoseksuālisma klātbūtni. Homoseksuālisms ir ielavījies attiecīgās sabiedrības tolerances zonā.

Etnopsihologi izsakās par instinktīvo ksenofobiju un ideoloģisko ksenofobiju. Labi ir zināms, ka visbīstamākā neiecietība (ksenofobija) ir tā neiecietība, kura rodas instinktīvi bez jebkādas idejiskās doktrīnas. Piemēram, nav nekādu pierādījumu, ka mūsu saitu komentētāju naids pret „krieviem” un „žīdiem” liecina par noteiktu idejisko doktrīnu. Drīzāk tā ir akla sekošana stulbai modei, ko kultivē aprobežoti un savas mazvērtības nomākti radījumi.

Instinktīvo ksenofobiju nevar ietekmēt ne kritika, ne racionāli argumenti. Instinktīvā ksenofobija balstās uz cilvēka neapzinātiem sociālajiem refleksiem saskarsmē ar svešajiem – atsevišķiem cilvēkiem vai sociālajām grupām. Instinktīvā ksenofobija ir visbīstamākā, jo to nevar ne kontrolēt, ne vadīt. Socializācijas un inkulturācijas procesos to var vienīgi neintralizēt un pieklusināt. Tas varētu būt tolerances projektu uzdevums LR, ja vēlamies no projektiem noteiktu praktisko labumu.

Instinktīvā ksenofobija vairāk vai mazāk piemīt katram sociumam un katram cilvēkam. Grieķi ienīda skitus, romieši un bizantieši – visus barbarus. Labi ir zināma franču un vāciešu attiecību vēsture, Kaukāza tautu izturēšanās pret čečeniešiem un čečenu izturēšanās pret citām tautām, inteliģentas personas izturēšanās pret mietpilsoni un tumsoni, patriciešu izturēšanās pret plebeju, buržuju izturēšanās pret strādniekiem. Instinktīvā ksenofobija ir klasiks pedagoģiskās darbības lauks visos laikmetos un visās kultūrās.

Savukārt ideoloģiskās ksenofobijas pamatā ir nevis sociālie refleksi, bet noteiktas politiskās idejas. To izcelsmes motīvi ir manipulatīvi atvasināti no apspiestības, pazemotības, nebrīvības,

kā arī politisko spēku operatīvā ideoloģiskā nolūka. Ideoloģiskā ksenofobija atklāti sludina etnisko naidu. Taču ideoloģiskā ksenofobija pastāv tikmēr, kamēr ir aktuāla attiecīgā ideja un spēkā ir operatīvā pavēle ķērcoši demonstrēt etnisko naidu. Ideoloģiskās ksenofobijas intensitāti var kontrolēt un vadīt. Mēs Latvijā to ļoti labi zinām.

Mana pasniedzēja darba pieredze (daudzus gadus aprunājoties ar simtiem studentu) liecina, ka pie mums ksenofobija (naids pret „krieviem” un „židiem”) visvairāk tiek uzkurināta skolā, kopējot skolotāju ksenofobisko noskaņojumu (naidīgās frāzes), kas skolēnu kolektīvā tūlīt izvērsās modīgā trendā. Tikai vēlāk (studiju gados) jaunieši saprot, ka ir aplami paļāvušies uz skolotāju autoritāti.

Rietumu ideoloģijā tolerancei tiek veltīta ļoti liela vērība un atvēlētas grandiozas summas. Zinot to, ka tolerance faktiski ir cilvēku komunikācijas dabiska (organiska) sastāvdaļa un cilvēku esamībā tolerance pastāv neatkarīgi no ANO, ES konfederācijas un atsevišķo valstu, sabiedrisko organizāciju un skolu speciālajām akcijām, rodas vēlēšanās noskaidrot tolerances ideoloģiskā „piāra” patieso (neformālo) iemeslu. Liberālās demokrātijas speciāli organizētā ideoloģiskā kņada ap toleranci vedina domāt, ka tāds iemesls pastāv.

Viss liecina, ka iemesls ir šāds. Rietumu civilizācijai ir nepieciešams rehabilitēt (atjaunot iepriekšējo reputāciju) kapitālismu, ar kuru aizvadītajos apmēram 40 gados ir notikušas milzīgas pārvērtības un pašlaik kapitālismam visvairāk piestāv epitets „iracionālais”. Respektīvi, izveidojies ir iracionālais kapitālisms.

Var rezumēt vēl plašāk. Proti, Rietumu sabiedrībai ir nepieciešams rehabilitēt savu cilvēcisko seju jeb ētosu (morāles ideālu, principu, normu kopumu) vispār. To nepieciešams darīt tāpēc, ka demogrāfiskā pāreja stimulē ļoti dziļas izmaiņas „balto” cilvēku darbībā, uzvedībā un komunikācijā.

Izmaiņas ir milzīgas. Turklāt tās galvenokārt ir sliktas izmaiņas un skaidram prātam grūti aptveramas izmaiņas. Tāpēc liberālās ideoloģijas mērķis ir aicināt samierināties un atzīt milzīgās izmaiņas, izturēties iecietīgi pret visām izmaiņām.

Bet tā reizē ir atbrīvošana no jebkādas atbildības par to, kas ir noticis ar „baltajiem” cilvēkiem. Tāpēc, piemēram, masu cilvēkiem ļoti patīk plurālisms. Viņi ar dziļu prieku apsver propagandēto plurālismu un propagandēto toleranto attieksmi pret plurālismu. Viņi priecājas, ka viņu viedokļa saturs nevienu neinteresē un par viedokļa saturu viņiem nav jāatbild. Katrs masu cilvēks tagad ir ielāgojis, ka tautā ir iezombēts toleranti izturēties pret plurālismu kopumā un pret katru viedokli atsevišķi neatkarīgi no tā, vai tas ir pareizs vai nepareizs.

Tādējādi tolerances ideoloģiskā propaganda palīdz Rietumu ļaužu masām pielāgoties dzīvei jaunajos sociālajos, ekonomiskajos, politiskajos, intelektuālajos, morālajos apstākļos, kas no Rietumu cilvēku kultūras atmiņas viedokļa neatbilst veselajam saprātam, jo ir pretrunā ar dzīves jēgu un kārtību vēl nesenā (līdz XX gs. 70. gadiem) pagātnē.

Arī mūsu vecākajai paaudzei nākas izbaudīt radikālās pārvērtības. Viena daļa var klusībā pie sevis brīnīties par viņiem doto atļauju nesodīti zagt, blēdīties, ņemt kukuļus, tirgot izglītības dokumentus, licences, sertifikātus, tēlot politikas, valsts pārvaldes, zinātnes un mākslas korifejus. Otra daļa šausminās par noziegumu brīvību, jauno paaudžu tikumiem, ekonomikas, izglītības, mākslas un zinātnes pagrimumu, tautas intelektuālo un morālo lejupslīdi.

Vēl nesen Rietumu civilizācija pamatoti lepojās ar savu atvērto sabiedrību jeb kapitālismu. Tajā valdīja uzticība, godīgums, patiesība, taisnīgums, racionālisms. Rietumu cilvēkiem bija izdevies maksimāli tuvojies cilvēces mērķim sabiedrībā nostiprināt zinātniskumu, humānismu, saprātīgumu, racionalitāti, vienlīdzību, atbildību, brīvību, augstas estētiskās un morālās normas, kā arī radīt apstākļus cilvēka kritisko spēju attīstīšanai. Rietumu civilizācija lepojās, ka tai uz mūžīgiem laikiem ir izdevies atbrīvoties no pakļautības maģiskiem spēkiem un arhaikas autoritātēm. Rietumu civilizācija uzskatīja, ka tā ir radījusi valsts iekārtu, kurā visaugstāk tiek vērtēta brīvība un atbildība, ko ar prieku izmanto cilvēki, brīvi un atbildīgi domājot un rīkojoties.

Rietumu civilizācijā pašlaik vairs nekas liels nav palicis no tā, ar ko vēl nesen tā varēja ar patiesu gandarījumu lepoties. Kapitālisma vietā ir radies iracionālais kapitālisms un materiālās nevienlīdzības kolosāla aiza. Brīvības un atbildības vietā ir radusies rafinēta un ciniska

psiholoģiskās manipulācijas invāzija, izsmalcināta bezatbildība un maniakāla alkātība, jauna tipa finanšu mahinācijas un perversa izlaidība, bezjēdzīga un glamūrīga patērēšana. Bezatbildīgā un nesaprātīgā politika ir valstis un tās pilsoņus iedzinusi praktiski neatmaksājamās parādos. Rūpnieciskā ražošana ir pārcelta uz citu civilizāciju zemēm. Rietumu civilizācijas lielākās valstis nepārtraukti ar raķetēm, bumbvedējiem, speciālām kaujas vienībām, vadāmā haosa tehnoloģijām kaut kur „ievieš demokrātiju” un „nostiprina cilvēktiesības”. Informācijas slēpšana un tendencioza izkropļošana, sociuma nemitīga ideoloģiskā zombēšana, politiķu melošana un neprātība tagad ir Rietumu civilizācijas ikdiena. Tāpēc ir loģiski, ka nepieciešams kaut kādā veidā rehabilitēt un pašslavināt iracionālo un amorālo rīcību.

Cilvēkam vienmēr ir piemītusi tieksme skaļi attaisnot savu rīcību. Īpaši tajos gadījumos, kad rīcība ir aplama un nesola neko labu. Tolerances un plurālisma retoriskā dievināšana ir varens līdzeklis (iedomīga iebraktuve) savas rīcības skaļai rehabilitācijai.

Sabiedrības vairākumu ļoti apmierina tolerances un plurālisma potences un perspektīvas. Tas ir noticis tāpēc, ka masu cilvēks ir kļuvis ne tikai tolerances un plurālisma pirktpējīgākais klients, bet arī galvenais menedžeris – procesu komandieris. Tolerance un plurālisms vissaldāk pļauto tajās zemēs, kurās politiskā vara pieder masu cilvēkiem. Šajās zemēs ir totāla masu fenomenu segmentācija, un personības ir nostumtas pašobelē vai pametušas attiecīgo teritoriju. Rietumu civilizācijas vēsturē tā tas notiek pirmo reizi. Nekad agrāk masu cilvēki nebija dzīves noteicēji visas valsts mērogā. XX gadsimta sākumā iekurbulētā masu sacelšanās XXI gadsimta sākumā Eiropas dažās vietās ir atrūcinājusi līdz uzvaras finišam.